

בע"ה, חמ"ד של חופש תשע"ו
בסימן תרבות ואמנות
בין אדם לאמונתו, לעמו וליצירתו

הפעלה 14 – שיתוף פעולה

חמ"ד של חופש – בין אדם לחברו

רציונאל:

חיינו מושתתים על שיתוף פעולה זה עם זה.
מטרת פעילות זו היא להציף את הנושא.
כיוון שיש רעיונות רבים לפעילות – רק חלק קטן מהם נכנס לגוף הפעילות עצמה. בסוף הפעילות ישנם עוד מספר רעיונות למשחקים שונים ולהפעלות נוספות.
כל מורה מוזמן לקחת מתוך החומר את מה שמתאים עבורו ועבור כיתתו.
שימו לב – ההפעלה האחרונה מדברת על שיתוף פעולה שלילי. השאר על שיתוף פעולה חיובי.

מטרות:

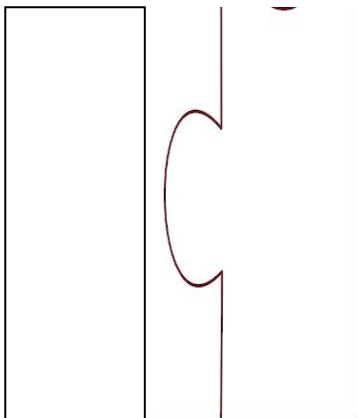
- התלמידים ילמדו עד כמה נעים וטוב לשתף פעולה זה עם זה.

ההכנות הנדרשות:

- יש להכין עבור כל זוג תלמידים שני מלבנים – אחד ישר לגמרי ואחד עם בליטה כמו חלק של פאזל (ראה ציור בפעילות הפתיחה).
- יש להכין דפים ריקים כמספר מחצית מתלמידי הכיתה.
- יש לצלם ציור פשוט של בית כמספר מחצית מתלמידי הכיתה (הוראות לציור נמצאות בשלב "צייר לי בית").
- יש להביא שני מקלות מטאטא (לפרק מהם את המטאטא עצמו ולהשאיר את המקל בלבד).

פעילות פתיחה – דרכים לחיבור מלבנים:

- נחלק לכל זוג תלמידים שני מלבנים – אחד ישר לגמרי ואחד עם בליטה כמו חלק של פאזל (ראה ציור בצד).
- נסביר את המשימה: עליכם להניח את שני המלבנים זה לצד זה, בצורה שהבליטה של חלק אחד לא תפריע לחלק השני (כלומר לא להניח אחד על השני, חייב להיות אחד ליד השני). מותר להשתמש במספרים במקרה הצורך.
- ניתן שתי דקות לביצוע המשימה ונבחן את התוצאות.

למורה: ישנן שתי דרכים לפתרון הבעיה –

- א. לגזור את הבליטה ולהצמיד את המלבנים זה לזה
- ב. לגזור במלבן הישר שקע שיתאים במדויק לבליטה של המלבן השני.

- נציג את שתי אפשרויות הפתרון.

בע"ה, חמ"ד של חופש תשע"ו
בסימן תרבות ואמנות
בין אדם לאמונתו, לעמו וליצירתו

- נדון: באיזו אפשרות החיבור יהיה חזק יותר? למה? (באפשרות של גזירת שקע החיבור חזק יותר, ישנה יציבות והשלמה אחד של השני ולא רק מונחים אחד ליד השני).
- נקריא לתלמידים (בכיתות שמתאים ניתן לחלק זאת בתור ציור סיום / לתת לתלמידים מצולם ולצבוע ולקשט):
כשהפלגתי ללכת / החוזה מלובלין
כשהפלגתי ללכת בעובי היער נזדמן לי לראות אדם המקיים לעצמו בקתה מן העצים שחטב, ובכל עץ שהיה בו גדם ובליטה - לא טרח לישר ולהחליק, אלא נקב חור בזולתו למול הבליטה, וכך חיבר את העצים אחד לאחד.
לאהוב - פירושו להתאים את עצמך לזולתך ולא ע"י קיצוץ בליטותיו! עליך לקדוח חור כדי לקלוט ולשבץ אותו בתוכך, ועל ידי זה שאתה מחבר אותו אליך - אתה מחובר אליו!

- נאמר לתלמידים: נושא השיעור שלנו הוא שיתוף פעולה, לראות כיצד להתחבר לזולת בצורה שתשלים אותו ולא תפגע בו. לצורך כך נערוך כמה תרגילים שונים ונלמד על הנושא.

צייר לי בית – פעילות בזוגות

- נבקש מכל זוג לשבת גב אל גב, כך שתלמיד אחד לא רואה מה מתרחש אצל התלמיד השני.
- נחלק לתלמיד אחד דף ריק ונבקש להוציא צבעים.
- נחלק לתלמיד השני ציור פשוט ובסיסי של בית – גג אדום, ארובה עם עשן, שמים, שמש, אפשר ענן / עץ / פרחים / דשא. לא משהו מסובך.
- נסביר את הפעילות: על התלמיד עם הדף הריק לצייר בית כמה שיותר זהה לבית שנמצא אצל התלמיד שגבו אליו.
- נקציב שתי דקות לפעילות.
- נאפשר לתלמיד שצייר להתבונן בציור המקורי ולתלמיד עם הציור המקורי להתבונן במה שצייר חברו.
- נשמע מהתלמידים שהציור המקורי היה אצלם:
  - איך הרגשתם?
  - האם היה קל / קשה להסביר ולתאר את הציור?
  - האם היו רגעים שרציתם פשוט להראות לחבר את הציור או לקחת את הדף ולצייר בעצמכם?
- נשמע מהתלמידים שהיו צריכים לצייר:
  - איך הרגשתם?
  - האם היה קל / קשה לצייר רק על פי תיאור בלי לדעת בדיוק מה הכוונה?
  - האם היו רגעים שרציתם פשוט לקחת את הציור המקורי או לתת את דף הציור לתלמיד שרואה את הבית?

בע"ה, חמ"ד של חופש תשע"ו
בסימן תרבות ואמנות
בין אדם לאמונתו, לעמו וליצירתו

- נגיע למסקנה שביצוע משימה זו מצריך ריכוז ושיתוף פעולה. ככל שיש שיתוף פעולה גדול יותר – כך אחוזי ההצלחה יגדלו.

סוכרייה על מקל

- ניתן לשני תלמידים מקל של מטאטא.
  - נבקש לדמיין כאילו בקצה המקל ישנה סוכרייה (סוכרייה על מקל).
  - נבקש מהתלמידים לאכול את הסוכרייה בקצה המקל.
  - נבחן מה קורה (היד לא מספיק ארוכה, לא ניתן להגיע אל קצה המקל ולהכניסו לפה).
  - נחליף זוג במידה ולא הצליחו לאכול את הסוכרייה לאחר חצי דקה.
  - ניתן לכמה זוגות לנסות.
  - נקריא את הסיפור:
- בעיר ווינה של לפני כ- 300 שנה התנהלו וויכוחים בין נוצרים ליהודים על הדת הנבחרת. יום אחד פנה כומר נוצרי לרב היהודי ואמר לו: "תוכיח לי שאלוקים בחר בכם!!". "בסדר גמור", ענה הרב בנחת, ובמוחו החל להתגבש רעיון...
- "תערוך בבקשה שני אולמות עם אוכל משובח. כמובן יש להקפיד על כשרות. השולחן יהיה מלא כל טוב, רק דבר אחד יחסר: סכינים ומזלגות. באולם אחד תושיב עשרה גויים, באולם השני עשרה יהודים ותקרא לי".
- "איזו בקשה משונה", חשב הכומר בליבו, אך הסכים לרעיון.
- היום המיועד הגיע. בשני אולמות נפרדים יושבים סביב שולחנות ערוכים עשרה יהודים ועשרה גויים. ריח האוכל ממלא את החלל, אך ההנחיה היא לא להתחיל לאכול ללא סכינים ומזלגות. כעבור רגע נכנסים מלצרים ובידיהם סכינים ומזלגות, אלא... שאורך כל סכין וכל מזלג הוא מטר וחצי! (כגובה ילד).
- ללא מילים הניחו המלצרים ליד כל סועד סכין ומזלג, איחלו "לשובע", ויצאו.
- כעבור שעה ביקש הרב היהודי מהכומר הנוצרי להתלוות אליו כדי לבחון את המתרחש בכל אולם. תחילה נכנסו לאולם של הגויים, וחשכו עיניהם: אוכל היה מפוזר על הרצפה, דבוק לרצפה ושפוף על המפה. לכולך ובלגן שררו בכל פינה ועשרה גויים רעבים ועצבניים שרועים סביב השולחן.
- לאחר מכן נכנסו לאולם של היהודים. הם מצאו אולם נקי ומסודר, האוכל נגמר והיהודים יושבים ומשוחחים ביניהם בנחת.
- "איך עשיתם את זה?" זעק הכומר.

- נעצור את הסיפור ונשאל: האם יש לכם רעיונות איך היהודים עשו את זה?
  - נמשיך:
- "פשוט מאוד", ענה נציג הסועדים. "ישבנו בשורה חמישה סועדים מול חמשת האחרים. כל אחד חתך את האוכל עם הסכין הארוך לחברו היושב מולו. לאחר מכן נטל את המזלג הארוך, נעץ אותו באוכל והאכיל את חברו. חברו נהג כמותו וכך כולם אכלו ושבעו".

בע"ה, חמ"ד של חופש תשע"ו
בסימן תרבות ואמנות
בין אדם לאמונתו, לעמו וליצירתו

נדהם הכומר מהרעיון הפשוט אך הגאוני, והרב הוסיף: "רק יהודים מסוגלים לחשוב על פתרון של "וואהבת לרעך כמוך" ולעשות שיתוף פעולה מדהים כל כך. במקום לחשוב כל אחד על עצמו – כל אחד חשב על זולתו, שיתף איתו פעולה – וכולם הרוויחו!".

- נחזור לתלמידים עם מקלות המטאטא ונשאל: האם עכשיו יש לכם רעיון איך לאכול את הסוכרייה בקצה המקל?
- נשמע רעיונות. יש להניח שבין הרעיונות תשמע התשובה הנכונה: על שני התלמידים לשבת זה מול זה, ופשוט "להאכיל" אחד את השני.

סיפור לסיום:

בעיר קטנה ליד הנהר, חיו בשלווה יצורים עגולים ויצורים מרובעים. החיים בעיירה הקטנה היו רגועים בצורה מדהימה. בכל יום התרחש בדיוק מה שהתרחש ביום שקדם לו. העיגולים התגלגלו להם בשלווה ממקום למקום. כל ריבוע שהיה צריך להגיע ממקום למקום פשוט טלפן לשכנו העיגול וביקש ממנו הקפצה קטנה. בתמורה, כשלאיזה עיגול מתוסכל היה נופל מטבע בפינה של הבית (וזה היה קורה הרבה), ולעיגולים כידוע, קצת קשה להגיע לפינה, ידידו המרובע היה מגיע ומוציא אותו מהצרה. כשהיה צריכים לבנות חומה בעיר, פשוט העמידו כמה מרובעים אחד ליד השני, וכשרצו לשחק, פשוט השתמשו בעיגולים בתור כדור. כך במשך אלפי שנים כל צורה ביצעה את המטלות שהיו מתאימות ליכולות שלה.

- נעצור את הסיפור ונשאל: האם המצב בעיר הוא טוב או לא טוב? מדוע? (מצב מצוין, אידיאלי, יש שיתוף פעולה, כולם עוזרים לכולם).
- נמשיך בסיפור:

אלא, שבוקר אחד זה קרה.

אחד העיגולים החליט שהוא רוצה להפוך דווקא למרובע. הכול התחיל כששני עיגולים צעירים ולא כל כך חכמים ניסו לטפס אחד על השני כדי להגיע לקופסת העוגיות שמעל הארון. כמובן שהם פשוט התגלגלו במדרגות אחד על השני. "זהו", הם צעקו, "נמאס לנו להיות עיגולים ולהתגלגל כל הזמן. אנחנו רוצים להיות יציבים, לעמוד במקום, בלי לפחד כל הזמן שניפול". בתוך דקות התארגנה הפגנה של כל העיגולים. הם התאספו מול ראש העיר כשהם מחזיקים שלטים בידיים וצועקים: "לא רוצים להיות עגולים", "גם אני וגם אתה, כולנו רוצים להיות מרובע", ו- "גם אני רוצה פינה". לראש העיר פשוט לא נשארה ברירה. הוא ניסה להסביר להם מה יקרה אם כולם יהפכו למרובעים, אבל הם לא הסכימו להקשיב. לבסוף הוא תפס את העיגולים, מתח אותם, קיווצ' קצת, והפך אותם למרובעים. עכשיו, כולם היו מאושרים.

- נעצור שנית את הסיפור ונשאל:
  - האם דרישתם של העיגולים הייתה טובה? למה?
  - האם החלטתו של ראש העיר להיענות לדרישותיהם הייתה חכמה? למה?

בע"ה, חמ"ד של חופש תשע"ו
בסימן תרבות ואמנות
בין אדם לאמונתו, לעמו וליצירתו

- נסיים את הסיפור :

לאחר ההפגנה, כשכולם כבר רצו לחזור הביתה, גילו כולם שהם תקועים במקום. אין אף עיגול שיכול להתגלגל ולקחת אותם הביתה.

- נסכם : כשיש שיתוף פעולה כל אחד עושה מה באמת מתאים לנו. לכל אחד יש את הייחוד שלו והדרך שלו ויחד מצליחים לגרום לעולם להיות מקום טוב יותר. לכל אחד יש תפקיד ואנו צריכים להיזהר שלא נהפוך כולנו למרובעים.

לעת הצורך – משחקים נוספים בנושא שיתוף פעולה :

לחצות נהר

- נקרא לשני מתנדבים.
- נגדיר מקום בכיתה אותו חוצה נהר גדול ועמוק (נניח בין שבע-שמונה מרצפות).
- נניח בצד אחד של הנהר שני כסאות.
- נסביר את התרגיל : עליכם לחצות את הנהר כך ששניכם תהיו בצד השני שלו. לתלמיד אחד יש מצופים ולשני לא. עליכם לחשוב על דרך בה שניכם תגיעו בשלום ובבטחה לצד השני, בלי שהתלמיד שאין לו מצופים יטבע.
- ניתן זמן לתלמידים לחצות את הנהר.

למורה : הפתרון היחיד האפשרי הוא שהתלמיד עם המצופים ייכנס לתוך המים. התלמיד השני יעלה על כיסא אחד, והתלמיד שבמים יזיז את הכיסא השני כך שהתלמיד הראשון יוכל להתקדם. לאחר שהוא יהיה על הכיסא השני – שוב יזיז התלמיד שבמים את הכיסא הראשון ויניח אותו בהמשך הנהר, וכך הלאה עד לצידו השני של הנהר.

- נמתין שהתלמידים ימצאו פתרון. במידת הצורך נחליף זוג או נשמע רעיונות מתלמידים נוספים.
- נסכם : כדי להצליח לחצות את הנהר חייבים שיתוף פעולה, אחרת רק אחד יכול לעבור...
- נסביר את הפתרון למקרה וטרם הבינו.

עיוור, גידם ואילם

לפעילות זו יש להביא מטפחת / בד לקשירת העיניים.

- נקרא לשלושה מתנדבים.
- נעמיד אותם בקצה הכיתה הרחוק מהלוח.

בע"ה, חמ"ד של חופש תשע"ו
בסימן תרבות ואמנות
בין אדם לאמונתו, לעמו וליצירתו

- נקשור את העיניים לאחד מהם, לשני נאמר שהוא גידם (אין לו ידיים) ונבקש ממנו לשלב ידיו מאחורי הגב, ולשלישי נסביר שהוא אילם, הוא אינו יכול לדבר.
- נסביר את המשימה: עליכם להגיע לצד השני של הכיתה, לגשת ללוח ולכתוב עליו "תיופ" שעולה".
- נתחיל במשימה.

למורה: כדי להצליח צריך לעזור לעיוור להגיע לצד השני של הכיתה (יכולים לעזור – הגידם והאילם). רק האילם יכול לכתוב על הלוח (העיוור אינו רואה מה כותב והגידם אינו יכול לכתוב).

- נבקש מהתלמידים לחזור למקומות ונבחן מה כתוב על הלוח.
- נשאל: מישהו יודע מה פירוש המילים? רמז: בלבול אותיות...
- נאמר ש"תיופ" שעולה" אלו האותיות המרכיבות את המילים "שיתוף פעולה". כי זהו סוד ההצלחה. ללא שיתוף פעולה לא ניתן לבצע את המשימה!

הבריסטול והכדור:

לפעילות זו יש להביא מספר שמיניות בריסטול ואותו מספר של כדורים קטנים (לא יותר גדולים מכדור טניס). במידה ואין כמה – נסתפק בבריסטול אחד ובכדור אחד.

- נזמין ארבע תלמידים שיאחזו בארבע פינות הבריסטול.
- נניח במרכז כל בריסטול כדור קטן.
- נסביר את המשימה: עליכם להגיע מצד אחד של הכיתה לצד השני בלי להפיל את הכדור.
- ניתן זמן לביצוע המשימה.
- נאפשר לרביעיות נוספות להתנסות.
- נחשוב יחד: מה היה קורה אילו אחד התלמידים היה מחליט לעזוב את הבריסטול?
- נסכם: כדי להצליח דרוש שיתוף פעולה של כולם. אם אחד היה עוזב – הכדור היה מתגלגל ונופל.

רגל אל רגל:

לפעילות זו דרושות מספר מטפחות או מספר בדים כדי לקשור את הרגליים.

- נעמיד מספר תלמידים בשורה.
- נקשור את רגל ימין של אחד לרגל שמאל של השני.

בע"ה, חמ"ד של חופש תשע"ו
בסימן תרבות ואמנות
בין אדם לאמונתו, לעמו וליצירתו

- נסביר : המטרה – להגיע מקצה אחד של הכיתה לקצה שני. אם מתאים בכיתה לעשות תחרות ניתן להעמיד אחת ליד השנייה שתי שורות של תלמידים ולראות מי מגיעה ראשונה.
- נדגיש כי במידה ומישהו נופל – כל השורה חוזרת לנקודת ההתחלה ומתחילה שנית.
- נתחיל בפעילות.
- נחזור למקומות ונסכם : מה היה דרוש כדי להשיג את המטרה? (שיתוף פעולה. הרי הרגליים קשורות זו לזו, וצריך לתאם את התנועות כדי לנוע יחד ולהגיע לקצה השני).

משחק התפוז

לפעילות זו דרוש תפוז (לא בהכרח אמיתי. ניתן להשתמש לצורך העניין בכל דבר אחר).

- נתחלק לשתי קבוצות.
- נספר בסוד לקבוצה אחת שהם צריכים להשיג את קליפת התפוז כי זה הדבר היחיד שיציל אישה אחת מהכפר שלהם ממוות.
- נספר בסוד לקבוצה השנייה שהם צריכים להשיג את המיץ של התפוז כי זה הדבר היחיד שיציל אישה אחת מהכפר שלהם ממוות.
- נניח את התפוז במרכז החדר.
- ניתן סימן מוסכם ושתי הקבוצות יתחילו להילחם על התפוז.
- נחזור למקומות.
- נשאל כל קבוצה : מה הייתם צריכים להשיג?
- נגלה שבעצם לא היה טעם למלחמה... קבוצה אחת הייתה זקוקה למיץ של התפוז ואחרת לקליפה שלו! לו היו יושבים ביחד ומדברים ומשתפים פעולה – היו מגיעים להסכמה וכל קבוצה הייתה מקבלת בנחת את מה שהיא זקוקה לו...

משחק מרובעים

לפעילות זו יש לגזור 34 פסים מאורכים מנייר.

- נחלק את התלמידים לשתי קבוצות.
  - נחלק לכל קבוצה 17 פסים מנייר.
  - נסביר את המשימה : עליכם ליצור מ-17 הפסים שישה מלבנים. מנצחת : הקבוצה שמסיימת ראשונה.
- למורה : לכאורה כדי ליצור שישה מלבנים צריך 24 פסים (4 צלעות לכל מלבן). הדרך היחידה לפצח את המשימה היא לבנות שלושה מלבנים בשורה אחת וצמוד אליה מלמטה שורה נוספת של שלושה מלבנים, בצורה כזו :

בע"ה, חמ"ד של חופש תשע"ו
בסימן תרבות ואמנות
בין אדם לאמונתו, לעמו וליצירתו

- ניתן זמן לביצוע המשימה.
- נאמר שגם כאן נדרש שיהיה שיתוף פעולה, כדי לחשוב יחד כיצד לבצע את המשימה.

למורה: אם רוצים להקשות ניתן להוסיף כלל שבעת ביצוע המשימה אסור לדבר.

מדבקות על המצח

לפעילות זו צריך מדבקות קטנות כמספר התלמידים. על המדבקות להיות בשניים-שלושה צבעים שונים.

- נדביק לכל תלמיד מדבקה על המצח.
- נסביר: על כל תלמיד צריך לגלות מה צבע המדבקה שיש לו על המצח ולעמוד בקבוצה המתאימה.
- נדגיש: אסור לשאול תלמיד אחר: "מה צבע המדבקה שלי?".
- למורה: אם רוצים להקשות ניתן להוסיף כלל שבעת ביצוע המשימה אסור לדבר.
- נחכה שהתלמידים יצליחו לעמוד בקבוצות הנכונות.
- נשאל: איך הצלחתם?
- נגיע למסקנה שכדי להצליח דרוש שיתוף פעולה: כל תלמיד רואה מה יש על מצח חברו אך לא על מצחו שלו. הוא יכול לגשת לתלמיד עם מדבקה ירוקה נניח, ולסמן לו שגם לתלמיד אחר יש מדבקה ירוקה (את התלמיד השלישי הרי שניהם רואים). כך בעזרת חברים כל תלמיד יוכל לדעת איזה צבע מדבקה מונח לו על המצח.

כסאות עוברים

- נשב במעגל.
- נשאל את התלמידים: האם לדעתכם שיתוף פעולה הוא תמיד טוב?
- נשמע תשובות ונבקש לנמק.
- נאמר שכעת נשחק משחק ולאחריו אולי התשובה תהיה שונה...
- נבקש מאחד מהתלמידים לעמוד במרכז המעגל וכך נוצר כיסא אחד ריק.
- נסביר: המטרה של התלמיד במרכז היא להתיישב על הכיסא הריק. המטרה של שאר התלמידים היא לא לאפשר לו לשבת.
- נתחיל: התלמידים יעברו במהירות מכיסא אחד לכיסא אחר ולא יאפשרו לתלמיד שבמרכז להתיישב. אם בכל זאת הצליח להתיישב - התלמיד אשר לא הספיק לעבור כיסא נעמד במקומו במרכז המעגל (ניתן להפעיל מוזיקה וכשעוצרים אותה זהו אות לשבת).
- נערוך כמה סבבים של המשחק.
- נפנה אל התלמידים שעמדו במרכז ונשאל: איך הרגשתם?

בע"ה, חמ"ד של חופש תשע"ו
בסימן תרבות ואמנות
בין אדם לאמונתו, לעמו וליצירתו

- נשאל את שאר התלמידים : מה כעת תשובתכם לשאלה ששאלנו בתחילת הפעילות : האם תמיד שיתוף פעולה הוא טוב?
- נשמע תשובות ונבקש לנמק.
- נסביר : לעיתים שיתוף פעולה הוא לרעה. מנצלים את כוחה של הקבוצה כדי להיות נגד מישהו או לפגוע בו ח"ו. כל פעם לפני שאנחנו משתפים פעולה עלינו לעצור ולחשוב : האם שיתוף הפעולה הזה חיובי? האם כל השותפים ירוויחו ממנו? אם התשובה היא "כן" – מצוין. אם התשובה היא "לא" – לא נסכים לשיתוף פעולה כזה!!!